

'Karícies' a l'aula

Rosa Sanchis Caudet *

Resum

El blog *Karícies* és una proposta educativa que pretén revertir una educació sexual que perpetua un model sexual hegemònic sexista, coitocèntric, heterosexista, edadista, capacitista, parellista, etc. Els eixos de la proposta tenen com a objectius fonamentals donar eines perquè els vincles afectivosexuals siguin igualitaris, evidenciar els costos de la masculinitat tradicional i celebrar la diversitat. El treball de llengua en el blog es desenvolupa en un escenari d'interacció real i públic que facilita la combinació de diferents llenguatges, permet reflexionar sobre la reputació digital i la privacitat, i possibilita un acostament crític al relat audiovisual. Des d'aquest escenari, altres professionals poden també conèixer les opinions del jovent i utilitzar els materials que s'hi posen a l'abast.

Paraules clau

Educació biologicista, audiovisual, feminisme, blogs a l'aula, educació sexual, gènere, diversitat.

Recepció original: 21 d'octubre de 2019

Acceptació: 06 de març de 2020

Publicació: 30 de juny de 2020

Introducció

A poquets dies de començar el curs 2019-20, entre en una classe de 3r d'ESO i els comente que és 23 de setembre, Dia del la visibilitat bisexual o Dia de la bisexualitat.

Alguns alcen la cella, però en general ningú diu res, no sé si perquè no els interessa el tema o perquè es moren de ganes de donar valencià (és ironia). Només hi ha una reacció ressenyable: un alumne en felicita a un altre, de punta a punta de la classe, i el "felicitat" es revolta i li retorna un insult. Li pregunte per què s'ha enfadat, i em diu que perquè ell no és bisexual i perquè l'altre li ho ha dit per molestar-lo.

Així comença la primera entrada del blog *Karícies* d'enguany –anomenada «Orgull bisexual»–, un *post* que posa l'accent en els estereotips que encara pesen sobre les persones bisexuals: que són vicioses, promíscues, infidels; que estan confoses; que són homosexuals a l'armari, etc.

El primer dia que acompanye el meu alumnat a l'aula d'informàtica per estrenar-se amb els comentaris en el blog *Karícies*, hi ha una mica de caos. Les instruccions que vaig donar el dia anterior a classe s'han perdut pels corredors del centre i ningú o quasi ningú recorda que s'ha de fer un comentari de 100 paraules sobre una entrada del blog –i de 150 si el fan en parelles. El problema principal és que no saben què dir ja que probablement els hem acostumat a respondre, amb una frase o dues, a les qüestions que planteegen els llibres de text, i no solem demanar-los l'opinió, i menys encara de temes com la sexualitat, l'orientació sexual, la identitat o les relacions afectivosexuals. A més a més, quan el nostre alumnat utilitza el teclat, ho fa en el registre informal propi de la comunicació a través de les xarxes socials.

(*) Professora de Català a l'IES Isabel de Villena de València. Autora d'assajos i novel·les sobre educació sexual. Premi Rosa Sensat de Pedagogia amb *Tot per amor?* (2005). Adreça electrònica: sancau@gmail.com

Passats els primers moments de desconcert, alguns connecten amb el text, com Dàiana i Salva, i comencen a escriure:

Nosaltres pensem que la bisexualitat és un tema que s'ha de tractar més i que les persones han de fer el que volen. Per exemple, tenim una amiga que és bisexual, i des de sempre s'ha sentit rebutjada per les altres persones. Una vegada estàvem amb ella i un xic ens va cridar paraules dolentes (no volem repetir-les per a no ofendre les persones que lligen açò).

Fa un any, un de nosaltres es va qüestionar la seua sexualitat, i opinem que no va ser pres amb la seriositat necessària per a enfrontar els seus sentiments. Tenia una baixa autoestima i quan intentà recórrer als seus amics íntims, no va sentir que li donaven suport. A qui va recórrer primer va ser al seu oncle. Li va explicar la situació i aquest li digué que estava malalt i que si no canviava, l'enviaria a un internat. Aquesta reacció expressa odi.

Però altres, com Sofia, es llancen a discrepar sobre l'entrada i sobre els «dies de»:

No estic d'acord amb algunes idees del text, però vull deixar una cosa clara: em pareix perfecte que la gent pugui ser del col·lectiu LGTBIQ+. El que passa és que em fa igual que tinguen un dia especial. Si el tenen, bé, però per a mi la sexualitat és de cadascú i no fa falta dir-la tot el temps ni fer cap festa. Igual que pense això, pense que la teua sexualitat no mereix cap insult i no l'has d'amagar de la gent propera a tu, ni amagar-te quan vas pel carrer.

L'any es preveu interessant amb alumnat que s'atreveix a contra-argumentar! Quan unes setmanes més tard –i després que ja escriuen textos amb més paraules que les estipulades, i sense escarafalls– els dic que, si ho prefereixen, poden contestar a altres companys en lloc de comentar una entrada, em responen amb entusiasme que els encanta la idea.

La segona entrada del blog *Karícies* –«La motxilla de Nora»– inclou el vídeo «Nora y su mochila menguante» (FELGBT, 2019), que té com a protagonista a Nora, una xica transsexual i el seu dia a dia a l'escola. Enguany tenim un alumne trans en 3r d'ESO i volem treballar el tema de la identitat de gènere des del principi –tot i que ho faríem igualment encara que no n'hi haguera cap. El curt fa servir la metàfora de la motxilla com a sinònim de les dificultats que les persones podem patir en la vida per ser diferents a la majoria. Nora ix de casa amb una pesada càrrega a les esquenes perquè, quan nasqué, semblava que tenia cos de xiquet –probablement a l'ecografia ja van dir als seus pares que ho era–; però Nora se sent xiqueta i vol que la tracten en femení. A mesura que Nora va vivint a l'escola diferents situacions positives per part dels companys i del professorat, la motxilla va minvant.

En general, l'alumnat de 3r d'ESO a qui done classe es mostra comprensiu i obert amb la transsexualitat, però Sofia –amiga íntima del xic trans de la classe– torna a discrepar amb l'enfocament de l'entrada i del vídeo, i fa propostes de millora:

Entenc que el curt vol visibilitzar el tema trans, però milloraria si hi posaren més problemes. Sincerament, la transsexualitat no és el més comú ni el menys tractat (haurien de tractar-ho amb la gent més major) i més avui en dia que està tan vist. Em preocupen més els complexos, que sí que els ha anomenat l'entrada, no com m'agradaria, però els han anomenat. Tornant al vídeo, voldria vore més la relació amb els pares de la xica trans, ja que és el que més afecta, i també m'agradaria poder vore alguna situació més real perquè, llamentosament, molts majors no accepten els canvis amb facilitat.

Sofia ens explica també que tot el món porta motxilla, no solament les persones trans. I nosaltres no podem estar més d'acord; per això, a la base de l'educació que fem hi ha el concepte d'interseccionalitat. La perspectiva interseccional ens mostra la complexitat de les desigualtats, i ens permet veure que les persones ens veiem travessades alhora per diversos trets que són potencialment objecte tant de privilegi com de discriminació: edat, ètnia, classe social, religió, corporalitat, diversitat funcional, llengua, etc. –a banda, per

descomptat, dels trets sexe/gènere, identitat i orientació. Així, i tal com expliquem també a l'entrada, hi ha moltes altres persones que porten motxilla, sobretot si s'aparten dels models hegemònics:

Els xics femenins (o que fan coses considerades femenines), les xiques masculines (o que fan coses considerades masculines), les persones no heterosexuales (gais, lesbianes, bisexuals, pansexuals, asexuals...), les persones amb diversitat funcional (discapacitat física o intel·lectual), les persones amb cossos que no estan a la moda (grosses, primes, "massa" altes, "massa" baixes...), les persones amb trets intersexuals (no endosex), la gent d'altres països, d'altres religions o ètnies, etc.

En la tercera entrada de *Karícies* –«Què et diu la teua monstre?»–, ens estrenem amb la ficció amb un fragment de *Big Mouth*, una sèrie estatunidenca animada que tracta temes relacionats amb el desenvolupament corporal i sexual propi de l'adolescència: atracció sexual, menstruació, masturbació, etc. Els protagonistes són dos amics, Nick i Andrew, juntament amb les seues amistats Jessi, Jay i Missi. Sembla que la història es basa en les vivències reals que tingueren dos dels seus creadors durant la pubertat i l'adolescència. Un dels encerts de la sèrie és mostrar el terratrèmol emocional que es pateix en aquesta edat a través d'uns personatges anomenats monstres de les hormones. I cadascun dels protagonistes té el seu.

El vídeo és un fragment del capítol 5 de la primera temporada, que es diu «Girls Are Horny Too» («Les xiques també s'exciten»). Al principi, veiem la monstre de les hormones de Jessi animant-la a conèixer-se gràcies a un espill; després, la jove i la seua vulva mantenen una instructiva conversa plena de complicitat. La vulva de Jessi li clarifica la confusió entre vulva i vagina; li explica també que les xiques tenen tres orificis: la uretra, l'anus i el que dona entrada a la vagina; li diu que a la vulva es trobar el protagonista del plaer, el clítoris, i també que hi ha els llavis exteriors i interiors –denominació més adequada que la de majors i menors, ja que cada vulva és distinta i sovint els anomenats menors són més grans que els majors. Després, i com si estiguera convidant-la a una festa, l'anima a masturbar-se.

El meu alumnat de 3r d'ESO ja sap que ha de fer un comentari setmanal d'una entrada dels blogs *Karícies* o *Els punys no parlen* (blog del departament de mediació on pengem les activitats i la formació que duem a terme a l'institut, a més d'altres materials d'igualtat i convivència). I per a seguir animant-los quan no saben què comentar, algunes entrades inclouen preguntes que ajuden a la reflexió:

«Què et semblen els consells de la monstre de les hormones de Jessi? Creus que està ben vist que les xiques es miren i/o es toquen? Què creus que li diria el monstre de les hormones a un xic? I quina seria la conversa entre els genitals masculins i un adolescent?».

Alguns han vist la sèrie i els encanta. D'altres, es diverteixen i passen una mica de vergonya alhora, ja que no és una classe de català massa ortodoxa haver de parlar dels genitals femenins i del dret al plaer de les xiques. I és que el plaer no sol ser quasi mai tema de l'educació sexual, ja que, en general, està més centrada en els perills que en els plaers.

L'educació biologicista

La preeminència encara d'un model d'educació sexual biologicista fa que l'educació estiga centrada en la prevenció dels riscos –els embarassos i les infeccions de transmissió sexual– que es consideren inherents a la sexualitat i a la seua pràctica estrella, el coit. Així, solem acostar-nos a la sexualitat destacant-ne només les conseqüències negatives, i té

lloc l'inici d'aquesta educació perquè preocupa la salut o per la pressió i l'alarma social que creen els embarassos adolescents. Darrerament, la prevenció de la violència en la parella adolescent i jove està entrant a formar part de les agendes educatives, i també se'n parla cada vegada més de les agressions sexuals, algunes d'elles comeses en grup, i de la influència de la pornografia en el jovent. Tot i aquests riscos i violències –contra les quals, sense dubte, hem de lluitar–, la realitat és que patim també una erotofòbia que provoca que s'ignore el plaer i l'erotisme i impedeix que se'n parle i s'eduque adequadament. I això és especialment greu en les dones, educades per a no creure en el seu dret al gaudi sexual. Precisament l'entrada «Què et diu la teua monstre?» té com a objectiu la defensa del dret de les xiquetes i de les dones a l'autoconeixement i al plaer.

L'educació biologicista –generalment puntual, de curt recorregut, i duta a terme per especialistes– no només és insuficient, sinó que reforça un model sexual hegemònic que s'ha caracteritzat, en els moments més conservadors de la seua història, per ser genitallista, coitocentrista, reproductista, heterocentrista, normalista, adultista, parellista i sexista (López-Sánchez, 1999). Aquest model del que s'entén per relacions sexuals va canviant i fent-se més plural; però encara perviu en major o menor mesura en els nostres dies i impregna l'educació sexual que es dona. Per exemple, la genitalitat i el coitocentrisme fan que en l'educació sexual es parle sobretot d'aparells reproductors, de genitals, i de la penetració, de manera que qualsevol altra pràctica sexual es considera de rebot una mena d'activitat menor o un preliminar, és a dir, una preparació per al coit. A més, el reproductisme condueix a veure la procreació com un objectiu fonamental de la sexualitat, i les activitats que no persegueixen aquesta meta són considerades inadequades, menys plaents, menys importants, antinatural... L'heterocentrisme posa el focus en la prevenció de les relacions heterosexuales i deixa de banda els riscos que poden córrer les persones homosexuals o bisexuals o aquelles que sense identificar-se amb aquestes orientacions, tenen pràctiques amb persones del mateix sexe. El normotipisme comporta que la gent amb diversitat funcional no es consideren sexuals, amb la qual cosa tampoc solen ser objecte d'una educació sexual adequada. L'adultisme parteix de la consideració que les criatures no tenen o no han de tenir interessos sexuals, i les persones grans (especialment les dones) tampoc no són vistes com a subjectes eròtics. Fruit d'aquest adultisme és que l'edat a la qual se sol començar l'educació sexual és l'adolescència, amb l'objectiu de postergar les relacions coitals tant com es puga per a evitar un embaràs no desitjat o el contagi d'una infecció. Pel que fa al parellisme, la forma acceptada socialment per a viure la sexualitat és la relació de parella, tot i que la pressió per a tenir-la és major en les dones: un home madur que no s'ha casat és un *solter d'or*; una dona en la mateixa situació és una *fadrinota* o *l'àvia dels gats*. Això implica que de l'autoerotisme no se'n parle o se'n parle poc. Ja quedaren ben lluny les amenaces de quedar-se cec, estèril o tindre grans per masturbar-se, però el ben cert és que és molt lent el camí cap a una consideració igualitària d'un home i d'una dona sexual, i entre els i les adolescents les xiques sexuals són encara insultades i els xics sexuals són lloats.

Moltes d'aquestes característiques que conformen un model sexual hegemònic tradicional no només traspuen en l'educació sexual que es fa, sinó que les podem trobar en el porno *mainstream*, en el cinema de moda, en les lletres de les cançons, en la literatura... Per exemple, l'arquetipus de relació sexual que mostren les pel·lícules és un acoblament (coit) heterosexual ràpid i sense protecció que acaba amb l'orgasme a l'uníson de la parella. La sexòloga Montse Calvo explica que vivim una sexualitat *atlètica*. *Atleta* deriva del grec *athlón*, que significa «lluita»; de manera que el sexe *atlètic* és una competició, una

obligació, una necessitat..., tot el contrari de l'erotisme, que s'assembla més a un joc. La sexualitat atlètica és imitació de models externs (i no apetència pròpia), és exigència (i no preferència) i és tècnica (i no diversió). La imitació porta a la preocupació de no ser normal, a la uniformització dels desitjos i a la mecanització de les respostes sexuals.

Nombrosos homes de qualsevol orientació sexual, i cada vegada a edats més primerenques, tenen dificultats d'erecció pel temor al fracàs, per excessiva autoobservació, o per l'obligació d'assolir determinats resultats, per exemple les mateixes ereccions que en les pel·lícules porno. Moltes persones amb una sexualitat més global que genital –especialment dones– no gosen demanar altres pràctiques diferents a la sobrevalorada penetració perquè es consideren infantils o immadures. Moltes parelles dependents de l'erecció del penis –i desconeixedores de l'erecció del clítoris– es perden els plaers que altres carícies els poden reportar.

En aquest sentit, l'espill que li ofereix la monstre de les hormones a Jessi no és només una invitació a mirar-se els genitals, sinó també el camí per a conèixer-se i saber què li agrada, al marge dels models. Molts joves pateixen la pressió del model sexual hegemònic i la menysvaloració de les seues tries alternatives perquè «la sexualitat atlètica menysprea els sentiments i la pròpia sensibilitat, i converteix el cos en una massa que s'ha de domar, en lloc d'un espai que cal escoltar» (Calvo, 2008). I sense escolta, el plaer es resisteix a aparèixer.

En el seu comentari a l'entrada «Què et diu la teua monstre?», Rubén i Marc ens sorprenen, sent conscients que l'adolescència és una etapa difícil per a tot el món, encara que més per a les xiques:

Nosaltres pensem que l'adolescència és una etapa molt difícil tant per als xics com per a les xiques, però per a elles ho és més, ja que a la majoria els costa més expressar les seues coses íntimes. Jessi és una xica que no coneix molt el seu cos i en aquest vídeo es descobreix íntimament per primera vegada perquè li ho diu el monstre de les hormones. Hui en dia els xics tenen més facilitat d'expressar-se íntimament, per exemple parlen de quant els medix, de qui la té més gran, de a qui se li dobla a l'esquerra o a la dreta...

També els comentaris de Rebeca i d'Amanda són esperançadors, i ens sorprèn la maduresa amb què es queixen de la dolenta educació sexual:

La masturbació en general, i sobretot la femenina, hauria de deixar de ser un tema tabú. Pensem que el problema és l'escassa educació sexual que rebem a casa i a l'escola. Si ens parlaren més d'aquests temes des de petits, ja estaria normalitzat. No pot ser que als 12 anys no t'hagen parlat sobre les relacions íntimes ni sobre temes relacionats amb la sexualitat. També, del poc que s'estudia, s'aprèn més dels genitals masculins que dels femenins. Als xics sempre els animen a conèixer el seu cos, i per a les xiques és un tema a banda. Quan es dona i parles del tema, et miren malament, en canvi si ets home, se celebra. Això també es part de la desigualtat de hui en dia.

Per la seua banda, Virgínia i Sandra fan una recomanació final ben encertada:

En la nostra opinió [...] tots tenim dret a conèixer-nos i a fer el que vulguem amb el nostre cos. S'hauria de normalitzar molt més el fet que les xiques també puguen masturbar-se o tindre relacions sexuals sense ser considerades unes "guerres" o unes "putes", ja que sols estan fent el mateix que els xics els quals, si fan aquest tipus de coses, els anomenen "cracs" o "mascles". [...] En el cas de la sèrie, ens pareix genial que done a conèixer aspectes tan reals de la vida i del cos humà, ja que es tracta com un tema tabú del que quasi no es pot parlar en públic o inclús amb els teus pares o familiars. [...] Dit açò, us animem, xiques, a conèixer el vostre cos i a descobrir el monstre que teniu dins.

Treballar en un blog a classe

Com acabem de veure amb els comentaris del nostre alumnat, el blog és una ferramenta molt útil per a millorar la lectura i l'escriptura. En primer lloc, és un mitjà tan versàtil que ens permet diversificar els materials d'aula –tot i que la majoria d'audiovisuals estan en castellà o en anglès–; ens possibilita combinar diferents llenguatges (so, text, vídeo, imatge...) i incloure-hi fragments de sèries, documentals, relats, cançons, anuncis, imatges, etc., material molt més acostat a la realitat adolescent i també a la manera que tenen de rebre la informació, no lineal. L'activitat de lectoescriptura en el blog es produeix, a més, en un context real i públic de relació on és fonamental el mode en què ens mostrem. I això vol dir que a l'escola també treballem una competència importantíssima: com gestionem la nostra privacitat i com anem construint la nostra identitat. El blog és un bon escenari per a debatre i, no solament l'alumnat, sinó qualsevol persona que s'hi vulga acostar. És també una manera de conèixer el que pensa la gent jove –almenys el que decideixen escriure en aquell moment per a un exercici de classe. També serveix per a compartir, i que la nostra feina pugui ser aprofitada per altres professors/es o formadors/es.

En aquesta societat mediàtica, ningú discuteix ja que la comunicació audiovisual té un enorme protagonisme. Els gèneres textuais tradicionals es transformen quan es mostren a través de la pantalla, i n'apareixen de nous (comentaris, entrades de blog, piulades...). Aquest fet reclama noves destreses per a interactuar amb els textos ja que hi ha molta informació que s'ha de seleccionar, valorar-ne la fiabilitat i jutjar-ne la utilitat. A més, cal adequar l'escriptura a aquesta nova situació comunicativa i seguir normes distintes que en regulen la interacció. I no ens oblidem que la integració de les TIC en els processos d'ensenyament-aprenentatge ve determinada per llei, de manera que el professorat ha d'incloure el tractament de la informació i la competència digital.

L'audiovisual i el relat

Joan Ferrés (2007) ha estudiat la fascinació que desperten les imatges i proposa un treball educatiu que passe perquè l'alumnat prengui consciència de les emocions que estan a la base d'aquesta fascinació per tal de convertir-la en el desencadenant de la reflexió crítica. A més, les pantalles són hui en dia les principals administradores de *relats*, tant de criatures com d'adolescents (Lluch, 2012). Tot i haver-hi encara moltes sèries amb personatges plans que no evolucionen i amb esquemes argumentals molt semblants, cada vegada hi ha més relats audiovisuals que tenen una complexitat argumental molt superior a la de moltes de les lectures recomanades en els centres escolars. Amb aquestes històries audiovisuals, també es posen en marxa capacitats com la previsió, la formulació d'inferències, la comparació, l'estructuració espai-temps, la generalització... i podem descobrir en el nostre alumnat capacitats ignorades que ens ajuden a crear un pont entre l'audiovisual i la literatura. Lluch destaca que no podem desaproveitar els anys que criatures i joves han passat i passen formant-se amb les pantalles.

I a *karicies* afegim que qualsevol producte de la cultura popular adolescent pot ser útil per a millorar la lectura i l'escriptura, sobretot si els temes són significatius i rellevants per al jovent. No portar aquests textos a l'aula, especialment els audiovisuals, o fer-ho només per a destacar-ne allò negatiu, és desaproveitar el potencial de fascinació i de plaer que dona la imatge i perdre una oportunitat per a la reflexió i la crítica.

Esriptura a la pantalla

Esriure és un procés complex, i cal que l'alumnat siga conscient dels subprocessos i operacions que es posen en marxa. Amb el blog aconseguim que les activitats d'ensenyament de l'escriptura estiguen arrelades a una situació real i acostada a l'adolescent; però ensenyar els recursos per a escriure eficaçment no és tasca fàcil. Per començar, l'operació de revisió de l'escriptura és molt complexa, perquè s'han d'activar coneixements ben diversos (discursius, gramaticals...). A les dificultats habituals d'aconseguir, per exemple, que l'alumnat assumisca que una primera redacció sempre és un esborrany, i que sovint el temps de correcció és superior al de redacció, hem d'afegir que en el comentari en pantalla hi ha poc de temps –en 55 minuts han de posar en marxa l'ordinador, llegir (o veure) l'entrada i els comentari previs (si els hi ha), i fer el comentari– i que sobre els textos produïts a la web, hi ha una menor exigència social de correcció.

En un ensenyament tradicional, quan la revisió es fa a la llibreta, el procés és lineal: es redacta un text –que sol ser un esborrany, tot i que l'alumnat no el considera així–; després el docent marca els errors i l'alumnat ho passa a net amb les correccions pertinents. A la pantalla, es pot tornar sobre el text una i una altra vegada; es pot traslladar una frase d'un lloc a l'altre amb facilitat; mentre s'escriu, es va donant forma a les idees, es revisa i es van canviant els plans inicials... A més, l'escriptura a l'ordinador permet la intervenció del professorat mentre s'està produint el text, i la facilitat amb que es pot corregir és major.

Pel que fa a la correcció gramatical, cal dir que és més fàcil fer-ho en pantalla perquè escriuen el comentari en el processador de textos i poden usar el corrector ortogràfic a més dels diccionaris i traductors en línia. Ens podem ajudar a més, de la llibreta o de fitxes on han d'anotar les incorreccions que cometem habitualment, com ara perífrasis d'obligació, accentuació del verb *ser*, apostrofació, pronoms febles... Al principi de curs dediquem una sessió per aprendre a usar aquestes ferramentes de correcció, especialment el corrector ortogràfic, ja que solen obviar que només corregeix l'ortografia, i interpreten que, si no hi ha cap paraula en roig, és que el text està perfecte. També treballem les principals diferències dialectals del català (flexió verbal, lèxic i accentuació, fonamentalment) perquè alguns processadors de text no tenen versió valenciana i els diccionaris en línia més útils utilitzen el català oriental.

El treball en el blog permet l'autonomia i activa la capacitat de l'alumnat d'assumir responsabilitats pel que fa al seu aprenentatge. La diversitat, com sempre, es fa patent. N'hi ha qui consulta els diccionaris i els traductors. N'hi ha qui, una vegada feta una primera redacció, em crida perquè la revise. I n'hi ha qui publica directament, sense correcció. Les diferències entre l'alumnat no venen solament de la major o menor utilització de les ferramentes al seu abast, ni del seu nivell de llengua; poden derivar-se del seu coneixement previ sobre el tema, del nivell de descodificació, de les estratègies per a ser actius/ves (relacionar idees, imaginar la situació que s'explica...) i no mers lectors/es passius/ves, etc. Per tal de compensar les diferències de partida, a *Karícies* apostem per la versatilitat gràcies a la combinació de text, imatge i/o audiovisual, a la varietat textual i a la diversitat de preguntes, de manera que qualsevol, tinga el nivell que tinga, pugua comentar.

La reputació digital i la gestió de la identitat

Una vegada han redactat (i corregit) el comentari en el processador de text, el copien i l'enganxen al blog, i signen amb el seu nom i un cognom feminista –tot i que enguany durem a terme un projecte conjunt amb Música i hem decidit que trien el cognom d'una dona compositora. Els motius per no usar els cognoms vertaders tenen a veure amb el respecte a la privacitat i la cura de la petjada digital que deixaria el nostre alumnat si signara amb el seu nom vertader.

Qüestions com la privacitat i la identitat digital estan sent tema d'apassionats debats, moltes vegades enfrontats. És una realitat que Internet ha generat nous espais de relació i que cada vegada compartim més (la nostra vida, opinions, coneixements...). Si abans pensàvem què féiem públic, ara som públics i decidim què preservar. La gestió de la identitat s'ha convertit en un tema central i apassionant, en una nova i important competència que cal ensenyar, especialment la forma de projectar-la i de protegir-la (Reig i Fretes, 2011), i aquest és un rol molt important del professorat que treballa en línia: ensenyar a navegar i participar amb seguretat, eficàcia i privacitat. A part de tindre cura que no es publiqui res inadequat, sempre s'ha d'insistir que el context i la interacció en el blog són reals, que qualsevol persona pot llegir el que escriuen, fins i tot els seus pares, i que han de pensar bé el que publiquen.

Reflexionar sobre la privacitat ajuda també a fer veure com es presenten com a enunciadors, el context en el qual s'interpretarà el text, el debat que es genera, etc. Llegir i escriure en l'era digital requereix educar en noves competències, com hem dit. Aquest és el repte i també la dificultat. Els missatges han de ser coherents i autèntics, hi ha expectatives altes i podem exigir responsabilitat a les altres persones (Reig i Fretes). Escriure en la comunicació asincrònica ens obliga a la introspecció i a la reflexió perquè les paraules que s'estampen al blog no se les emporta el vent.

També és un exercici molt útil que llegesquen de nou tots els comentaris que han anat fent durant el curs. Aquests es guarden en una carpeta, de manera que al final de cada trimestre es tornen a revisar i es lliura la primera versió i una segona corregida, i el treball va acompanyat d'una autovaloració de l'evolució i de la millora.

El rol del professorat

Òbviament, el rol del professorat també es transforma. Primerament, cal donar sentit social al caos que és Internet (opinions contràries, informació fragmentada, dificultat de verificar les fonts...). Una de les tasques més importants del professorat és ensenyar a nadar en aquesta mar d'informacions i ajudar a trobar la coherència. Altres funcions són l'exemplificació, és a dir, mostrar bones maneres de participar en la conversació i de discutir punts de vista. Del professorat 2.0. no s'espera una explicació, sinó que participe en igualtat de condicions perquè l'alumnat aprengui una manera exitosa de fer-ho. Seguint Lluch, la web esdevé així una mena de biblioteca on compartir informació, un mitjà per a elaborar i difondre aquesta informació i un espai de comunicació horitzontal que posa en marxa la intel·ligència col·lectiva per a elaborar continguts en col·laboració i compartir-los.

En tercer lloc, hi ha una tasca fonamental de dinamització, com ara mitjançant preguntes. En els primers comentaris del curs, les entrades solen incloure qüestions que guien la producció de l'alumnat. A poc a poc, i a mesura que van agafant pràctica, les

qüestions del principi desapareixen i pren més protagonisme la dinamització dels debats (sobretot quan es porten els comentaris fotocopiats a l'aula), juntament amb les orientacions per a la millora dels textos (especialment a l'aula d'informàtica) i les felicitacions pel treball ben fet. Contràriament al que puga semblar, la presència del docent és contínua, ja que, a més d'orientar en la correcció lingüística, ha de resumir discussions, aportar perspectives crítiques, proposar noves fonts d'informació, preguntar per a impulsar la polèmica constructiva, etc. En els primers anys de treball amb el blog, hi havia una major participació escrita del professorat. Actualment, el treball es fa fonamentalment a l'aula de manera oral.

Malgrat la importància de la presència del professorat, cal dir que l'estructura del curs no sempre està clara des del principi, ni *Karícies* té una programació prèvia que marque el que es publicarà al llarg del curs. L'actualitat, les preocupacions de l'alumnat, les seues preguntes, els dubtes que sorgeixen en una classe determinada... és el que van marcant el ritme i els temes i, fins i tot una entrada que en principi semblava que discorreria en una direcció, en pren una altra totalment insospitada, de vegades més interessant. Tanmateix, i malgrat aquesta falta d'una programació fixa, la proposta de *Karícies* té uns objectius ben clars i està centrada a revertir una educació sexual (formal i informal) sexista a partir de cinc eixos: transformar el guió de la por en el guió de l'apoderament; treballar els vincles; recuperar el cos; evidenciar els costos de la masculinitat tradicional, i celebrar la diversitat.

Educació sexual sexista

En l'educació tradicional, a les xiques se les vol protegir del sexe. Se'ls ensenya que el sexe és perillós pels embarassos i perquè els xics no són de fiar (*tots volen el mateix*). Se les educa també en la por a patir una agressió sexual si van soles pel carrer (*Que t'acompanye algú, fes-me una perduda, torneu juntes, agafeu un taxi...*). El guió de la por i els missatges d'alerta, sempre en negatiu, sovintegen també en les xarxes socials: «*Sexting, no el produïsqués!*», «*No despulles el teu cos en les xarxes socials; mereixes respecte!*», recomanacions que recorden el clàssic «*No et poses una falda tan curta que provocaràs!*».

Malgrat el perill que, pel que sembla, suposen els barons per a les dones, la socialització en l'amor romàntic converteix en central trobar parella, i fins i tot estar enamorada sol ser un requisit per a la sexualitat. Que les estimen i sentir-se desitjades esdevé una tasca fonamental per a la qual despleguen una gran quantitat de recursos de seducció. Tanmateix, el treball és doble i contradictori, ja que han de ser desitjables, però també han de frenar la «incontinència» dels xics i fer-se de respectar. La sexualitat femenina està més lligada a la maternitat que al plaer. Des de menudes se les ensinistra per a ser mares i *tenir cura de*. I és més normal que sàpiguen que tenen un úter i uns ovaris que els permetran tenir criatures quan siguem grans, que un clítoris que els donarà plaer tota la vida. A aquesta ocultació del plaer, hi podem afegir la falta de permís social per al coneixement del propi cos i dels propis desitjos, i un bon exemple d'això és que la masturbació femenina és encara un tema tabú.

Pel que fa als xics, en primer lloc, es reconeix la seua sexualitat com a natural i com una necessitat. Es pensa que són molt sexuals i que no es poden controlar, ja que la testosterona els controla (*Ja diran elles que no*). A diferència de les xiques, els xics senten que tenen dret al plaer, i aquest dret els legitima també a pressionar (*A què venies, si no?*). En segon lloc, la sexualitat és un territori on demostrar la masculinitat. La conquesta o inclús

la imposició sobre una dona que diu «no» augmenta el valor d'un home; per contra, si una dona diu «no», el baró creu que es devalua. De la mateixa manera, parlar de masturbacions, d'ejaculacions o de coits és habitual perquè són senyal de maduresa i demostració de virilitat. En tercer lloc, l'educació tradicional fa que els homes hagen de portar la iniciativa i el control de les relacions. Les exigències els porten a haver de ser actius, a controlar, a demostrar seguretat encara que no se'n tinga ni idea. Així, l'analfabetisme emocional és el darrer dels trets d'un model de masculinitat que associa l'empatia o les emocions a debilitat o feminitat, i que obliga els barons a negar les pors o els dubtes per a no semblar «poc homes».

Les conseqüències d'aquesta educació sexual tradicional, que es dona amb la millor de les intencions per a protegir fonamentalment les xiques –considerades les més vulnerables–, retalla la seua llibertat, perquè l'única proposta és que deixen de fer coses, i les deixa en realitat més indefenses perquè, protegint-les dels desconeguts, no se'ls donen ferramentes per a cuidar-se en les relacions amb les parelles, amants o coneguts. Pel que fa als barons, la representació constant de la violència sexual que exerceixen sobre les dones serveix per a sostenir el mite que la sexualitat masculina és perillosa i incontrolable per naturalesa; en altres paraules: que la violència masculina és natural.

Les entrades de *Karícies* van desgranant els temes i els eixos que hem proposat més amunt i que tot seguit explicarem.

Revertir el guió de la por i canviar-lo pel guió de l'apoderament

La primera proposta és, com hem dit, fugir de la victimització de les dones i canviar el guió de la por pel guió de l'apoderament, ressituant el perill i recuperant el carrer (i els espais d'oci). Moltes entrades estan encaminades a desnaturalitzar una violència insidiosa i naturalitzada que les dones pateixen diàriament a través de les floretes, els comentaris sobre el cos, les mirades depredadores, els tocaments en espais públics, etc. Així, oferim models alternatius i apoderadors de dones que s'han oposat fermament a les violències. Per exemple, Alicia Murillo (entrada de *Karícies* «San Calceñín»), el moviment «La marxa de les putes» o activistes com Emma Holten, que es va refer de manera molt valenta després de patir les conseqüències del porno venjatiu (entrada de *Karícies* «Slut Shaming»).

Pel que fa a la violència en espais virtuals, és important diferenciar el *sexting* (compartir voluntàriament material audiovisual sexual) del *sexpreading* (compartir el material d'una altra persona sense el seu consentiment). La major part de les campanyes que pretenen conscienciar sobre aquest tema posen el focus sobre la víctima («Sexting, no lo produzcas», de Pantallas amigas; «Tú decides lo que dejas saber a los demás», de la Agencia Vasca de Protección de Datos), i no en qui comparteix el material alié per venjança o per divertiment. La nostra proposta és que, en lloc de promoure la por que revictimitza, hauríem de buscar la solidaritat i animar a cuidar-se, també a les xarxes. Una bona campanya seria, per exemple, aquesta, de Observatorio contra el acoso callejero de Chile: «#NoTeDaVergüenza ser parte de la violencia sexual?».

L'amor i els vincles

El segon dels eixos d'actuació és l'amor. L'educació sexual tradicional intenta evitar les pràctiques de risc que provoquen embarassos i infeccions; però seguir el model amorós

romàntic, i els models de masculinitat i feminitat tradicional, és una pràctica de risc emocional (*Ho fem sense condó perquè l'estime; fingisc l'orgasme perquè no se senta malament*) igual o més perillosa que el desconeixement dels mitjans de prevenció (entrada de *Karícies* «Si l'amor estreny, no és la teua talla»).

A més de desmuntar els mites romàntics, calen estratègies per a detectar els vincles negatius i afrontar els conflictes. Per exemple, aprendre a posar límits, especialment les xiques, i a acceptar-los, especialment els xics; promoure relacions sense egoisme, manipulació ni imposicions; defensar l'espai personal propi i respectar el de l'altra persona; transformar el consentiment en desig, etc. (entrada de *Karícies* «Una tassa de te?»).

El cos

El tercer eix proposa recuperar el cos. Com hem comentat abans, el manament de seduir suposa haver d'acomplir un model corporal impossible que conquista cada vegada més parts del nostre cos (per exemple, les operacions dels llavis de la vulva, mont de Venus, reconstruccions de l'himen, rejuveniment vaginal...). Curiosament, a la vulva no s'hi arriba des del plaer sinó des de la imperfecció, i esdevé un còctel letal quan va acompanyada de la falta de dret al plaer. Cal, doncs, donar armes per a combatre els models de bellesa imperants (entrada de *Karícies* «Estic grossa»); cal revertir l'ablació mental i animar les xiques a mirar-se, a tocar-se, a experimentar sense por ni culpa (entrada de *Karícies* «Què et diu la teua monstre?»); cal que coneguen el seu cos sexual (entrada de *Karícies* «El clitoris en 3D»); cal també trencar amb el fal·locentrisme i reivindicar una altra sexualitat no centrada en el penis com a far únic del desig i del plaer, etc.

Els costos de la masculinitat tradicional

El quart dels eixos toca de ple la masculinitat tradicional i les dues potes que la sustenten: la misogínia i l'homofòbia. Pel que fa a l'homofòbia, volem destacar que no solament afecta els homosexuals, sinó tots els homes, perquè darrere d'aquesta forma de violència hi ha la intenció de fer que els barons es comporten com a «homes de veritat». Els xics són criticats des de ben menuts si no els agrada el futbol, si prefereixen els jocs «femenins», si tenen amistat amb xiques, o són «massa» afectuosos amb els amics. Els joves heterosexuales són criticats si les nòvies sembla que manen més que ells o no són prou sexuals. Els adults són qüestionats si són amorosos amb els fills o si es dediquen molt a les tasques de la casa. Aquesta demanda o exigència de masculinitat obliga els homes a estar en guàrdia constantment i ompli de violència el nostre entorn.

Desnaturalitzar la violència, i desvetllar-ne els costos, és un objectiu educatiu prioritari. Les propostes que es despleguen a *Karícies* són diverses: potenciar la cura, l'empatia, l'autonomia domèstica, la introspecció, l'autoconeixement, la gestió emocional, l'amistat amb altres barons...; apoderar i donar valor a aquells homes o xics igualitaris, que ja són a l'aula (entrada de *Karícies* «Sobre quin cel?»); conèixer i promoure els grups d'homes igualitaris, per exemple, AHIGE (entrada de *Karícies* «Cascos Rosa per la igualtat»); aconseguir que els homes discutisquen sobre la seua implicació en la violència masclista, no solament en entorns feministes sinó també amb els amics (entrada de *Karícies* «La cultura de la violació»), etc.

A l'Isabel de Villena hem iniciat enguany un grup d'Hòmens per la igualtat, obert tant al professorat com a l'alumnat masculí. La idea és reunir-nos una vegada al mes en un

esplai per a parlar de les preocupacions i les dificultats de ser home en el segle XXI. En la primera trobada, vam comptar amb el testimoni d'un professor en pràctiques membre d'un grup d'hòmens que durant més de dos anys estigueren reflexionant sobre la masculinitat hegemònica, els micromasclismes, els privilegis, les emocions, el contacte físic entre homes, l'amor romàntic, les relacions no monògames, la sexualitat, etc. L'any passat ja ens va regalar un taller en primer de Batxillerat (tal com podem llegir a l'entrada de *Karícies* «Aprenent a ser home»).

Celebrar la diversitat

La darrera de les propostes és celebrar la diversitat, sense oblidar, però, que les masculinitats i les feminitats no hegemòniques també pateixen violència. Les persones trans, homosexuals, bisexuals, no binàries o de gènere fluid... sofreixen les violències d'un sistema que tolera malament el qüestionament del binarisme. Per això, a l'Isabel de Villena vam constituir fa ja cinc anys un grup que s'anomena Stop Diverfòbia (en el blog *Els punys no parlen* podem trobar les actes de les sessions del grup), i ens reunim cada dues setmanes per a parlar de la diversitat i buscar estratègies contra la intolerància per gènere, aquella que s'acarnissa amb les persones LGBTI, però també amb els xics heterosexuals «poc» masculins, les xiques heterosexuals «poc» femenines, els i les joves que tenen cossos o gustos no normatius, etc. A més a més, cada any celebrem una vesprada diversa on exalumnes LGBTI ens visiten i comparteixen amb nosaltres fragments de les seues vides.

D'altra banda, el blog és ple d'entrades que expliquen el sistema sexe-gènere, el binarisme i moltes altres categories que ens ajuden a parlar de la diversitat: sexe, gènere, orientació, identitat, sexe sentit, intersexualitat, asexualitat, cisgènere, etc. (entrada de *Karícies* «Drag Kings a Venus Boyz»).

Conclusions

A Stop Diverfòbia, a la Vesprada Diversa, al grup d'Hòmens per la igualtat, a *Karícies* i a *Els punys no parlen* tot el món és benvingut, escoltat i llegit perquè pensem que «normal» és un adjectiu que només significa el que és majoritari, no necessàriament el que és bo, saludable o desitjable per a tot el món. Detectar i posar fre a la intolerància per gènere i al masclisme, i adquirir recursos per a defensar-se'n, no solament beneficia les persones LGBTI o les dones, sinó tot el món. Per això els nostres espais, reals i virtuals, són per a qualsevol que vulga celebrar la seua diversitat –i també la dels altres– en bona companyia.

Amb tot, aquests oasis s'han de fer extensibles a tot arreu i això passa per fer una altra educació afectivosexual. La dolenta educació sexual, l'educació sexual diferenciada, reforça els estereotips i perpetua la discriminació. Tal com hem anat explicant, i treballant en les entrades de *Karícies*, el gènere rosa i blau margina els homes femenins, les dones masculines o qualsevol que no tinga una expressió de gènere patriarcal; l'orientació heterosexual menysvalora l'homosexualitat, la bisexualitat, etc.; el binarisme és excloent, ja que la consideració de solament dos sexes deixa fora les persones intersexuals, dificulta enormement la lliure elecció i patologitza les persones transsexuals o transgènere. A més a més, els models relacionals situen la fusió com a ideal, especialment en les dones, i no promouen la interdependència ni la necessària cura de l'espai personal propi, envaït hui dia amb major afany a través de nous mitjans de comunicació com el Whatsapp. Els mites de l'amor romàntic tradicional segueixen en la cresta de l'ona malgrat ser tan perniciosos:

la gelosia com a senyal d'amor; la missió del canviar a la parella; l'amor com a mètode per a ser popular; el sexe a demanda; la mitjana taronja; la justificació del sacrifici, etc. El model sexual hegemònic es basa en la jerarquitització de les pràctiques i dels plaers: uns preliminars (infantils, immadurs...) i un coit (adult, complet...); a més és edadista, parellista, capacitista, sexista, etc.

Tampoc se'ns oblida la necessitat d'una educació emocional que ajude el jovent a resistir el model hegemònic i a combatre'l. Necessitem gent honesta, autèntica, que no es quede callada i tinga el valor de posicionar-se davant les injustícies, encara que els qui les patisquen no siguin les seues amistats. Necessitem persones joves orgulloses de ser diverses, sabedores que qui insulta o abusa també té secrets (diversitats) que sovint exorcitza fent mal als altres. Necessitem xics que no pensen que han de portar la iniciativa en la sexualitat; xiques que facen valdre el seu dret al plaer i que demanen el que els agrada i posen límits al que no els agrada; xics que no es creguen menys homes perquè els diuen que no; xiques que estimen els seus cossos i no necessiten parelles que les validen; xics independents de debò amb muscles amics sobre els quals poder plorar; xics i xiques que deixen de costat els models (i imposicions) establerts i es donen permís per a gaudir sense autopresionar-se i sense pressionar a l'altra persona. Necessitem persones sense sexisme i amb sensibilitat, que entenguen que si el model estreny, és que no és de la seua talla.

Referències

- Calvo, M. (2008) *Sexualidad atlética o erotismo*. Barcelona, Icaria.
- Ferrés, J. (2007) «La competencia en comunicación audiovisual: propuesta articulada de dimensiones e indicadores». *Quaderns del CAC*, 25, p. 9-17. <http://bit.ly/ljscmz>
- Lluch, G. (2012) «Del oral, audiovisual y digital a la lectura (y la escritura) en Secundaria». *Cuadernos Fundación SM*, 20. <http://bit.ly/mjcf3u>
- López Sánchez, F. (1999) *La vida sexual del adolescente*. Estella, EVD.
- Reig, D. i Fretes, G. (2011) «Identidades digitales: límites poco claros». *Cuadernos de Pedagogía*, 418, p. 58-61.
- Sanchis Caudet, R. i Altable Vicario, Ch. (2018) *Guia d'educació afectivosexual «Els nostres cossos, els nostres drets»*. València, Generalitat Valenciana.

'Karícies' en el aula

Resumen: El blog *Karícies* es una propuesta educativa que pretende revertir una educación sexual que perpetúa el modelo sexual hegemónico sexista, coitocéntrico, heterosexista, edadista, capacitista, parejista, etc. Los ejes que guían la propuesta tienen como objetivos fundamentales ofrecer herramientas para que los vínculos afectivosexuales sean igualitarios, evidenciar los costes de la masculinidad tradicional y celebrar la diversidad. El trabajo de lengua en el blog se desarrolla en un escenario de interacción real y público que facilita la combinación de diferentes lenguajes, permite reflexionar sobre la reputación digital y la privacidad, y posibilita un acercamiento crítico al relato audiovisual. Desde este escenario, otros profesionales pueden conocer las opiniones de la gente joven y utilizar también los materiales que se muestran.

Palabras clave: Educación biologicista, audiovisual, feminismo, blogs en el aula, educación sexual, género, diversidad.

'Karícies' en classe

Résumé: Le blog *Karícies* est une proposition éducative qui vise à déconstruire une éducation sexuelle perpétuant un modèle sexuel hégémonique sexiste, centré sur le coït, sur l'hétérosexisme, sur l'âgisme, sur le capacitisme, sur le couplisme, etc. Cette proposition est articulée principalement autour des objectifs suivants : fournir les outils nécessaires pour établir des liens affectifs et sexuels égalitaires, mettre en évidence les coûts de la masculinité traditionnelle et célébrer la diversité. Le travail linguistique à l'œuvre dans le blog se déroule dans un scénario d'interaction réel et public qui facilite la combinaison de différents langages ; par ailleurs, il permet de réfléchir sur la réputation numérique et sur la vie privée ; et enfin, il favorise une approche critique du récit audiovisuel. Dans le cadre de ce scénario, d'autres professionnels peuvent aussi connaître les opinions des jeunes et utiliser les matériaux qui y sont mis à disposition.

Mots clés: Éducation biologiste, audiovisuel, féminisme, blogs en classe, éducation sexuelle, genre, diversité.

'Karícies' in the classroom

Abstract: The *Karícies* blog is a teaching project that aims to reverse a sex education that perpetuates a sexist hegemonic model that is heterosexist, ageist, and ableist, etc. The main objectives are to provide tools for affective and sexual relations that are equal, to expose the costs of traditional masculinity and to celebrate diversity. The language work in the blog is inserted in a scenario of real and public interaction that facilitates the combination of different languages, permits reflection on digital reputation and privacy, and allows a critical approach to audio-visual narratives. In this scenario, other professionals can hear the views of young people and also use the materials presented.

Keywords: Biological education, audiovisual, feminism, classroom blogs, sex education, gender, diversity.